

דבר העורך

בקולות וברקים עליהם נגלת

זמן מסוגל: אינספור הלכות בדני קריאת התורה יסודם בכך שמעמד קריאת התורה הוא כעין מעמד קבלת התורה. וכן מבואר כמה פעמים בזוהר הקדוש שמעמד קריאת התורה הוא כמו מעמד הר סיני. והרחיב בזה באקדמות מילין לספר הנפלא הקריאה בתורה והלכותיה (הספר המקיף ביותר על דיני קריאת התורה, מעל 1300 עמודים).

בזוהר הקדוש (פרשת פנחס דף רכט.) כתוב שחיות הקודש שותקות בשעת קריאת התורה, כיון שהוא כמו מעמד הר סיני. וכן מבואר במדרש (שמות רבה פרשת יתרו פרשה כט סימן ט) כשדיבר הקדוש ברוך הוא על הר סיני השתיק את כל העולם, כדי שידעו הבריות שאין חוץ ממנו.

וכתב **בזוהר הקדוש** (פרשת ויקהל דף רז.) כאשר מוציאים את הספר תורה לקריאת התורה, צריכים כל הקהל להכין עצמם באימה ביראה ברתת ובזיע, ולכוין לבם כאילו נמצאים עכשיו בהר סיני לקבל את התורה, ויקשיבו ויטו אזנם, ואין להם רשות לדבר אפילו בדברי תורה.

ואמר רבי שמעון, בשעה שמוציאין את ספר התורה נפתחים שערי רחמים, ומעוררים את אהבה העליזונה, וצריך אדם לומר 'ברוך שמיא'. ואכן כך המנהג כיום בכל תפוצות ישראל לומר 'ברוך שמיא' בשעת פתיחת הארון, כדברי זוהר.

וכתב הרמח"ל בדרך ה' (חלק ד פרק ח אות ו) שקריאת התורה הוא מהתיקונים הגדולים שבירור הנביאים לישראל. כי ספר התורה ניתן לנו מהשי"ת להגות בו, שבכך ימשך לנו הארתו. ובכדי לקבל הארה זאת בתמידות תיקנו שיקראו בציבור בקביעות על הסדר, בנוסף ללימוד של כל יחיד לעצמו. וגם בזמנים המיוחדים, כפי ענינם, קוראים הפרשיות הנוגעות לענינים ההם, לחזק הארת הימים על ידי כח התורה, שהוא הכח היותר חזק שיש לנו.

ברבכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'עמידה בקריאת התורה'

וַיֵּרָא הָעָם וַיָּנֻעוּ וַיַּעֲמְדוּ מִרְחָק

תקציר: סדרת הגיליונות בנושא קריאת התורה, גיליון מספר 468 בנושא 'חוב קריאת התורה'. גיליון מספר 469 בנושא 'השלמת קריאת התורה'.

הנושא בגיליון הנוכחי מספר 470 'עמידה בקריאת התורה', יתבאר האם הציבור צריכים לעמוד בשעת קריאת התורה והפטרה וברכו' וברכות התורה, ומדוע? האם העמידה היא חובה או רשות או איסור? ומה הדין בסמיכה? והאם רשאי לעמוד במקום שכל הקהל יושבים, או לשבת במקום שכולם עומדים?

1. בעל קורא, העולה, והגבאי

מבואר במשנה ובגמ' (מגילה דף כא.) שמגילת אסתר נקראת בעמידה ובישיבה, אבל קריאת התורה אינה נקראת בציבור במישוב, ונלמד מהפסוק (דברים פרק ה פסוק כח) וְאָתָּה פֹה עֹמֵד עִמָּדִי. ואמר רבי אבהו אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, כביכול אף הקדוש ברוך הוא בעמידה.

ונפסק בשו"ע (סימן קמא סעיף א.) ובשערי אפרים (שער ג סעיף יא), ובמשנ"ב (ס"א א-ה, סימן קמו ס"ק יז), העולה לתורה (הקורא) צריך לעמוד, שאפילו הקב"ה המקרא למשה היה עומד כביכול, וכל שכן שכל ישראל היו עומדים מפני אימת הקב"ה, ועוד משום שכשם שניתנה באימה, כך אנו צריכים לנהוג בה באימה. ובדיעבד יצא ואין צריך לחזור ולקרות. וכן הבעל קורא (החזן הקורא) צריך לעמוד עם העולה לתורה, שכיום הבעל קורא הוא עיקר הקורא (באור הגר"א סעיף א.) וכן הגבאי (הסגן שעומד סמוך לספר תורה צריך לעמוד).

מהפסוק שצריך לעמוד, הרי הגמ' מפרשת שעמידה פירושו שתיקה;

א. הרמ"ע מפאנו (שו"ת סימן צא) והט"ז (סימן קמו ס"ק א, והסיק שכן ראוי לנהוג) מתרצים, שאין מקרא יוצא מיד פשוטו ש'עמדו' על רגליהם, ובנוסף דרשה הגמ' שצריך לשתוק, שכן שתיקה היא גם בכלל עמידה.

על דרך זה משמע באבן עזרא (נחמיה פרק ח פסוק ה), שפירש את כוונת הפסוק שהעמידה של העם הכוונה ששתקו כמבואר בגמ', ויתכן שגם 'עמדו' על רגליהם לכבוד התורה, וכמו שכתוב (נחמיה פרק ט פסוק ג) וַיִּקְוּמוּ עַל עֲמָדָם, ודימה זאת לגמ' (מגילה דף כא.) שמימות משה ועד רבן גמליאל, לא היו למדין תורה אלא מעומד.

ב. עוד תירץ הרמ"ע מפאנו (שו"ת סימן צא) ובפרי חדש (סימן קמו סעיף ד) שיש עוד פסוק (נחמיה פרק ח פסוק ז) וַיִּהְיוּ עַל עֲמָדָם, ופירש רש"י שהיו עומדים על רגליהם. והפרי חדש הוסיף שכן מבואר שם גם בפסוק (נחמיה פרק ט פסוק ג) וַיִּקְוּמוּ עַל עֲמָדָם וַיִּקְרְאוּ בְּסִפְרֵי תוֹרַת ד' אֱלֹהֵיהֶם. וסיים הרמ"ע מפאנו, שאפשר ללמוד זכות על היושבים בקריאת התורה, כי הפסוק וַיִּהְיוּ עַל עֲמָדָם אין פירושו עמידה ממש, אלא הכוונה שנשארו במקומם ולא הלכו.

ג. כתב הלחם חמדות (ברכות פרק א אות לו), שיש מחלוקת בגמ' מה המקור של שתיקה, ולפי המקור השני, חזר הפירוש הפשוט, שהעם עמדו.

אסור לעמוד: חידוש גדול כותב בספר המחכים (עמוד

בדיעבד אם ישוב, כתב המג"א (ס"ק א) שלדעת הב"ח אפילו בדיעבד לא יצא, ולדעת הבית יוסף בדיעבד יצא. והכרעת המשנ"ב (שם) שבדיעבד יצא.

ומבואר במשנ"ב (שם), שאסור לסמוך עצמו אפילו במקצת שאם ינטל אותו דבר לא יפול, כי צריך לעמוד באימה, ואם הוא בעל בשר או חולה או זקן שקשה לו עמידה בלי סמיכה, מותר לסמוך קצת שאם ינטל אותו דבר לא יפול. ואם אי אפשר, מותר אפילו בסמיכה שאם ינטל אותו דבר יפול. ואם הוא ספר תורה גדול שאי אפשר לקרוא בשורות העליונות בלי סמיכה, מותר כיון שאינו דרך גאווה.

2. עמידת השומעים

צריך לעמוד: מבואר במדרכי (שבת פרק רבי אליעזר דמילה רמז תכב, מנחות פרק הקומץ רבה רמז תתקסח), ובתשב"ץ קטן (סימן קכב), שמנהג המהר"ם מרוטנבורג (שו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג סימן תקד) לעמוד בשעת קריאת התורה, והוכיח כן מהפסוק (נחמיה פרק ח פסוק ה) וַיִּפְתַּח עֲזָרָא הַסֵּפֶר לְעֵינֵי כָל הָעָם... ויפתחו עמדם כל העם, ולפי הפשט משמע 'עמדו' עמידה ממש.

לא צריך לעמוד: ודוחים המדרכי והתשב"ץ שאין ראייה מהפסוק, כי מבואר בגמ' (סוטה דף לט.) שפירוש הפסוק עמדו כל העם הכוונה לשתיקה, ולומדת הגמ' מכך את האיסור לדבר אפילו בדבר הלכה אחרי שפתחו את הספר תורה, כיון שאין עמידה אלא שתיקה שנאמר (איוב פרק לב פסוק טז) וְהוֹחֵלְתִּי כִּי לֹא יִדְבְּרוּ כִּי עֲמָדוֹ לֹא עָנָה עוֹד, ואם כן אין מכאן ראייה שצריך לעמוד בקריאת התורה, שכוונת הפסוק ויפתחו עמדם כל העם לשתיקה, ולא לעמידה ממש. והוסיפו על כך רב שר שלום, וספר המנהיג (עמוד קנח), הובאו בטור ובבית יוסף (סימן קמא סעיף א, סימן קמו סעיף ד) שכן המנהג שכל הקהל יושבים בקריאת התורה.

הוכחה נוספת כותבים המדרכי והתשב"ץ, מדברי הירושלמי (מגילה פרק ד הלכה א דף עד) שהיה בעל קורא נוסמך בשעת הקריאה, אמר ליה כשם שנתניתה בעמידה ובאימה, כך קריאתה בעמידה ובאימה, משמע שרק הבעל קורא צריך לעמוד, אבל לקהל מותר לשבת, וכן עמא דבר.

גם מתלמוד בבלי מדייקים הבית יוסף (סימן קמא) והלבוש (סימן קמא סעיף א, סימן קמו סעיף ג) מפשטות הגמ' (מגילה דף כא.) שבקריאת התורה הבעל קורא צריך לעמוד, משמע שכל הקהל יושבים.

מאידך לדעת הט"ז (ס"ק א) טענה זו היא בדוּתא, שלא כתוב בשום מקום שירק הבעל קורא ולא להקהל, וראוי לנהוג כמהר"ם לעמוד בקריאת התורה, וכמבואר בתשובת רבי עובדיה ספורני (סימן צ) שצריך לעמוד.

וביאר הלבוש (סימן קמא סעיף א, סימן קמו סעיף ג) שבשעת מתן תורה כל עם ישראל היו המקבילים ולכן כולם היו עומדים, אבל עכשיו שהעולה עומד במקום כל המקבילים, אין צריך לעמוד אלא הוא ולא שאר הציבור.

תירוצי הקושאי: נאמרו כמה תירוצים ליישב את שיטת מהר"ם מרוטנבורג מוקושת המדרכי, כיצד אפשר ללמוד

בשעת קריאת התורה, שהן אחד מהם לא קם ולא זע בשעת ברכה, הקל הטוב יכפר בעדו.

קבלת התורה: ביאר הגר"ח **מבריסק זצ"ל** (משנת רבי אליהו ברוך מווקעים ארבע עמוד רב) יסוד השאלה האם צריך לעמוד בקריאת התורה, תלוי בשני העניינים שיש בקריאת התורה, מצד לימוד תורה, ומצד קבלת התורה.

שמצד לימוד התורה הנלמד **מהפסוק** (דברים פרק ה פסוק כח) וְאָתָּה פֶּה עֲמֹד עִמָּדִי, הרי אחרי תקופת רבן גמליאל שנחלשו הדורות, בטל החיוב לעמוד בשעת לימוד התורה, אבל מצד הטעם של קבלת התורה, צריך לעמוד משום שבהר סיני עם ישראל עמדו, **שנאמר** (דברים פרק ה פסוק ה) אֲנֹכִי עֲמָד בֵּין ה' וּבְיִנְיָכֶם.

דברים שבקדושה: מבואר בלשון הרמ"ע **מפאנו** (שו"ת סימן צא) שצידד לומר שקריאת התורה הוא בכלל דברים שבקדושה, ומבואר בירושלמי שצריך לעמוד בכל דבר שבקדושה, וכן מבואר ב**יוסף אומץ** (לר"י יוזפא סימן לא) שכל דבר שבקדושה כקריאת התורה צריך לעמוד כארז בלבנון בלי סמיכה, וכל שכן שאין לשכב על אצילי ידיו או להניח ידיו על סנטרו שהוא דרך גאווה.

וכן מוטו בשם הגר"ז **מבריסק** (תשובות ונהנהגות כרך א סימן קמא) שחשש בקריאת התורה, כיון שצריך עשרה מפני שדינו כדבר שבקדושה, והרי יש דין שבדבר שבקדושה צריך לעמוד, כמבואר ב**משנ"ב** (סימן קמו ס"ק יח), וגם קריאת התורה הוא בכלל דברים שבקדושה שצריך לעמוד בהם.

ובשו"ת רבבות אפרים (חלק ד סימן מד נב), סימן עז (עב), חלק ז סימן ערב) הצדיק את דברי הגר"ז שצריך לעמוד בקריאת התורה משום דברים שבקדושה, וקרא תיגר על הכותב שדברי הגר"ז הם דעת יחיד נגד דברי הפוסקים. נמצא, שלפי שיטת הגר"ז, מדינא צריך להחמיר לעמוד בקריאת התורה, ולא רק בתורת חומרא בעלמא. וכן נהג הגר"ר **משולם דוד סולוביצ'ק זצ"ל** (אחרון לדור דעה חלק א עמוד 457) שהיה עומד בקריאת התורה, גם כשהיה באפסית הכוחות.

יש לעיין האם לפי טעם זה צריך לעמוד גם בשעת הפטרה, שאף הוא בכלל הדברים שצריכים עשרה משום דבר שבקדושה, כמבואר ב**בנ"א** (מגילה דף כג:) שלכן צריך עשרה.

5. האריז"ל היה יושב

מנהג האריז"ל זיע"א כפי שהעיד רבי חיים **ויטאל זיע"א** (שער הכוונות דרוש א בענין ספר תורה עמוד מח עמוד ד, פרי עץ חיים שער קריאת ספר תורה פרק ב), שהיה יושב בקריאת התורה עד קדיש שאחר סיום הקריאה, ולא היה עומד כמו שיש נוהגים כך.

ונחלקו בדבריו האם הקפיד שלא לעמוד, או לא, לדעת **פתח הדברי** (סימן קמו סעיף ג), והגר"ק **מקאמורנא זצ"ל** (שולחן השטור קמה קמו סעיף ד) האריז"ל הקפיד שלא לעמוד, וכיון שלפי המקובלים אין לעמוד, ומצד ההלכה אינו חיוב, ולכן ההוראה למעשה שלא לעמוד.

וכן הורו למעשה **בדעת תורה** (חלק א) סימן קמו סעיף

15), שמנהג הנשים לעמוד בזמן קריאת התורה הוא טעות ודרך מינות, כי חז"ל פירשו את הפסוק בעזרא ויִכְפְּתוּהוּ עֲמֻדוֹ, שהכוונה לשתוק, ואין הכוונה לעמוד, והעומדים מראים שאינם מאמינים לדרשת רבותינו שכוונת הפסוק ששתקו.

3. ההכרעה להלכה

שו"ע ורמ"א: להלכה נפסק **בשו"ע** (סימן קמו סעיף ד) הקהל לא צריכים לעמוד בזמן קריאת התורה. וכתב הרמ"א ויש מחמירין ועומדין.

וכתב **השערי אפרים** (שער ד הלכה ט) בשעת קריאת התורה הציבור יכולים לשבת, ואף שיש מחמירין לעמוד בשעת הקריאה, נהגו להקל. ויש מחמירין לעמוד אפילו בין גברא לגברא והוא מידת חסידות, ואדם חלש שאם יעמוד יקשה עליו להתרכז יש לו לשבת.

והביא **המשנ"ב** (ס"ק יט) את דברי **הפרי חדש והגר"א** שהעיקר כסברא הראשונה, וכן המנהג למעשה שמותר לשבת בקריאת התורה. וכתב **הב"ח** (סימן קמא) וכעין זה כתב **בבגדי יעל** (על המרדכי שבת שם) שגם המהר"ם מודה שמעיקר הדין מותר לשבת, אלא שהוא סובר שראוי להדר ולעמוד, כי בשעה ששומע את הקריאה מהקורא, צריך לחשוב שהוא מקבל אותה עכשיו מהר סיני, ששם כל ישראל עמדו, כמו **שנאמר** (דברים פרק ה פסוק ה) אֲנֹכִי עֲמָד בֵּין ה' וּבְיִנְיָכֶם, ומי שהוא איש חלש, וקשה לו לעמוד, ואין דעתו מיושבת עליו לשמוע את הקריאה, צריך לשבת. ובין גברא לגברא לכל הדעות מותר לשבת.

סמיכה: לפי שיטת המחמירים לעמוד, מבאר **הפרי מגדים** (סימן קמו משבצות זהב ס"ק א) שמותר לשומעים לסמוך סמיכה קלושה, ומוסיף שלפי דברי **הרמ"א** (ח"מ) סימן יז סעיף א) יתכן שמותר אפילו סמיכה ממש ולא רק סמיכה כלי דהוא, כי הרמ"א נוקט לגבי עדים המעידים, שלכתחילה לעולם בעמידה, ועמידה בסמיכה נחשבת לענין זה עמידה גמורה. ומכל מקום לקורא בתורה אסור לסמוך, כי צריך לקרוא באימה ויראה.

4. טעמי העמידה

עושי מצוה: נוימק נוסף כותב **בשלטי גיבורים** (על המרדכי שבת פרק יט אות ב) שצריך לעמוד בקריאת התורה ובמילה, משום שצריך לעמוד מפני עושי מצוה, כמו שמצינו ב**ירושלמי** לגבי מביאי ביכורים, שהיו עומדים מפניהם בכל מקום שהיו מגיעים.

שמא ישכח: טעם מחודש כותב **הרמ"ע מפאנו** (שו"ת סימן צא), שגם לדעת החולקים שלא צריך לעמוד כי עמידה פירושו שתיקה, היינו רק בזמן עזרא, שבזמנו רק העולה הראשון והאחרון היו מברכים, ונמצא שאומרים 'ברכו' רק לפני הקריאה, אבל כיום שכל העולים מברכים, ויש דין לעמוד בשעת אמירת 'ברכו' משום שכל דבר שבקדושה אינו אלא בעמידה, ולכן טוב ויפה לעמוד כל זמן הקריאה, שמא ישכח וישב גם בשעת אמירת 'ברכו', ועיניו רואות היושבים

וכתב **בתשובות והנהגות** (כרך א סימן קמב, חלק ג סימן סד) **שהמשנ"ב** כאן לשיטתו (משנ"ב סימן נו ס"ק ח). שנקט במחלוקת הפוסקים שבקדיש וכל דבר שבקדושה צריך עמידה, אבל לפי השיטות שבקדיש וברכו לא צריך לעמוד, כי אם כשתפסו מעומד צריך לעמוד, הוא הדין שכאן לא צריך לעמוד בברכו ובברכות.

7. מנהגי ישראל

מנהג העומדים: בספר **סדר היום** (סדר קריאת התורה בשבת), וב**צוואת רבי מאיר מוילנא** (נכד רבי אברהם אחי הגר"א נדפס בספר אשר יצוה), האריכו במעלת העמידה בקריאת התורה, שהוא מנהג טוב של אנשי מעשה מה טוב חלקם ומה נעים גורלם, וראוי האיש הזה לכל יקר וכבוד, שאלמלא לא היתה נפשו טהורה לא היה מתעורר על זה.

המנהג בהרבה ישיבות לעמוד בשעת קריאת התורה, וביאר הגר"ה **יצחק הוטנר זצ"ל** (עדות חתנו הגר"ה יונתן דויד שליט"א) שלמרות שמצד גדרי ההלכה אין חיוב לעמוד, מכל מקום בני תורה קבלו על עצמם לעמוד, כיון שקריאת התורה היא כנתינתה מסיני, ולכן החמירו בדבר.

ויש שעוררו שחשוב לדקדק יותר לעמוד ב'ברכו' שהמשנ"ב נוקט לעיקר הדין שצריך לעמוד, ואילו עמידה בקריאת התורה היא רק בגדר חומרא.

החזו"א (דינים והנהגות פרק ו הלכה יג, קונטרס הזכרונות עמוד קי ובהערה 37) היה עומד בשעת קריאת התורה על יד הבימה, ובשנותיו האחרונות היה יושב כנראה מחמת חולשה. **הגר"ח קניבסקי זצ"ל** (אלא עמוד סז) בצעירותו עמד, אבל בזקנותו לא עמד בשעת קריאת התורה, ורק בשעת הברכות התרום מעט.

הגר"י פישר זצ"ל (הליכות אבן ישראל שבת חלק א עמוד קנח) עמד בכל קריאת התורה, ועמד גם בשעת אמירת 'ברכו', ונהג להחמיר לעמוד גם בשעת הברכות כשיטת המגן אברהם, ובין גבר לגברא יושב. ויש אומרים משמו שאדרבה מצד הסבא יש חיוב יותר גדול לעמוד בברכות מ'ברכו'. **והגרא"ל שטיינמן זצ"ל** (כאיל תערוג הלכה עמוד רז) היה עומד בקריאת התורה.

מנהג היושבים: מאידך לדעת **הגרש"ז אויערבאך זצ"ל** (הליכות שלמה תפילה עמוד קנ דבר הלכה ל, עדות נכדו לרבינו היילתא) המנהג לשבת בעת קריאת התורה, וכן נהג בעצמו שישב בשעת קריאת התורה. ומכל מקום מנהג הישיבות לעמוד בקריאת התורה. והוסיף שיש נוהגים לשבת גם ב'ברכו' ובברכות, וכמבואר **בדעת תורה ובכף החיים**.

מנהג **הגר"ש אלישיב זצ"ל** (עדות נכדו לרבינו היילתא) שהיה יושב בשעת קריאת התורה, ואילו בחזרת הש"ץ היה עומד עד סוף ימיו.

וכתב **בפסקי תשובות** (סימן קמו אות ו), שרבים וטובים לא נהגו לעמוד בשעת קריאת התורה וגם לא בשעת אמירת 'ברכו' וכו', ואף חסידים ואנשי מעשה לא הקפידו בכך, כי נוהגים על פי האריז"ל שהיה יושב בקריאת התורה ואפילו באמירת 'ברכו'.

ד) בשם **משנת חסידים** (סדר יום ב'), וכן נקטו **בחסד לאלפים** (הלכות ספר תורה סימן קלה סעיף יד), **ורבי חיים פלאג'י** (ספר חיים סימן טו"ב אות ג) שאין לציבור לעמוד אלא לישוב, ורק בקדיש היה עומד האריז"ל.

וחלק על כך **השדי חמד** (כללים מערכת הבי"ת פאת השדה סימן כט ד"ה אמנם לדעת), שהאריז"ל לא היה לו קפיאד שלא לעמוד, אלא שהוא יושב, אבל מותר לעמוד ולהחמיר בכדי לכבד את התורה.

וכתב על כך **בשו"ת בצל החכמה** (חלק ה סימן א) שנחלקו בכוונת האריז"ל, ודעת רובם המכריע בכוונת האריז"ל שצריך לשמוע קריאת התורה בישיבה דווקא.

6. ב'ברכו' ובברכות

עמידה גם בברכות: לדעת **המגן אברהם** (ס"ק ו) הביאו **בשערי אפרים** (סימן ד סעיף ט), יש להחמיר ולעמוד כל שעת אמירת הברכה.

עמידה רק ב'ברכו': לדעת **הט"ז** (סימן קמו ס"ק א) בשעת אמירת 'ברכו' פשיטא שצריך לעמוד, והביא בשם **הירושלמי** (בהגהות שו"ע מכוון ירושלים בהערה על הט"ז אות יט, כתבו שלפנינו בירושלמי ליתא) שבכל דבר שבקדושה צריך לעמוד על רגליו, ומטעם זה נראה שאם הקהל רוצים לשבת אחר אמירת 'ברכו', לא ישוב עד אחרי שיאמרו 'ברוך ה' המבורך לעולם ועד'.

ודייק **הפרי מגדים** (סימן קמו משבצות זהב ס"ק א) מדברי הט"ז, שמוותר לשבת לפני המבורך חוזר על 'ברוך ד' המבורך', ומסיים בצ"ע.

וכתב השערי אפרים, והיושב, לא ישוב ופניו נוכח הבימה, שמא לא יכוין לבו לעמוד לפני 'ברכו', ונראה כאילו העולה משתחוה לו כששוחה באמירת 'ברכו'.

וכתב **המשנ"ב** (סימן קמו ס"ק יח-כ ושער הציון ס"ק כ, סימן תקנט ס"ק יא) גם השו"ע שהתיר לקהל לשבת בזמן קריאת התורה, אבל צריכים לעמוד בשעת אמירת 'ברכו', ועניית 'ברוך השם המבורך לעולם ועד', משום שהוא דבר שבקדושה. אבל בשעת אמירת הברכות אין צריך לעמוד, ודלא כמגן אברהם שצריך לעמוד בברכות.

מדברי הט"ז והמשנ"ב מדויק, שבקריאת התורה ובברכות התורה אין דין עמידה משום דברים שבקדושה, ורק בברכו יש דין עמידה משום דברים שבקדושה. וב**תשובות והנהגות** (חלק ג סימן סד) ביאר הטעם משום שבקריאת התורה ובברכות אינו אומר דברים שבקדושה, רק שומע.

והשיב **הגר"ח קניבסקי זצ"ל** (אשי ישראל פרק לח הערה נד) שצריך לעמוד רק בשעת אמירת 'ברכו', ועניית הקהל 'ברוך ד' המבורך לעולם ועד', אבל כשהמבורך עונה שוב 'ברוך ד' המבורך' לא צריך לעמוד, וכן בברכות 'אשר בחר' ו'אשר נתן', לא צריכים הקהל לעמוד.

ישיבה ב'ברכו' ובברכות: דייק **בכף החיים** (סימן קמו אות כ) שהאריז"ל לא עמד אפילו בשעת אמירת ברכו. וכן נתפשט המנהג עכשיו כהאריז"ל, שאפילו חסידים ואנשי מעשה אין עומדים בשעת קריאת התורה, ולא בעניית 'ברוך ד' המבורך'.

8. שינוי ממנהג המקום

עמידה במקום שכולם יושבים: בשו"ת קול אליהו (סימן ה) דן ביחיד הרוצה להחמיר על עצמו לעמוד במקום שכולם יושבים, אם רשאי או לא. והוכיח מדברי הר"ן (קידושין דף יג: מדפי הרי"ף ד"ה מאכן) גבי אין בעלי אומניות רשאים לעמוד בפני ת"ח בשעה שעוסקים במלאכתו, כי מכיון שפטורין מעיקר הדין, אם מחמירים על עצמם יבואו לזלזל באחרים שאינם עומדים, ויאמרו שמזלזלים בכבוד הת"ח, ולכן נקט שאין לעמוד.

ונחלק עליו **האמרי בינה** (סימן יג ס"ק ד) שיותר לעמוד אפילו במקום שנהגו לשבת, ואין זה חשש יוהרה ושינוי ממנהג המקום, ואינו דומה לדברי הר"ן, כיון שלדעת המהר"ם חייבים לעמוד מעיקר הדין, לכן רשאי כל יחיד להחמיר ולחוש לעצמו. וכתב בשו"ת **בצל החכמה** (חלק ה סימן א אות ה), שהוא הדין להיפך, במקום שנהגו לעמוד, מותר לשבת.

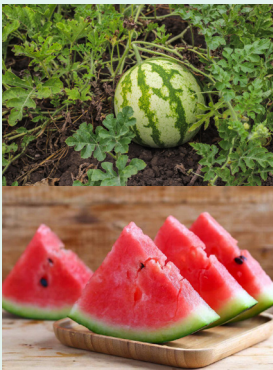
ולדעת הגר"ע **פריד שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא) לגבי סמיכה, הדבר תלוי בטעמים מדוע לעמוד, ולמעשה השומעים יכולים לסמוך בשעת קריאת התורה. ולגבי שינוי ממנהג המקום, אם הציבור עומדים אין לשבת משום שלא ישב בין העומדים וכו', אבל אם הציבור יושבים רשאי לעמוד ואין זה משום לא ישב וכו' (עיין כף החיים סימן קמו ס"ק כב, ואמרי בינה אר"ח סימן יג).

9. בהפטרה

בהפטרה הבעל קורא צריך לעמוד, אבל הציבור לכול הדעות לא צריכים לעמוד, כמבואר ב**שבט הלוי** (חלק י סימן כו) שמשמע מכל הענינים והטעמים של המחמירים לעמוד, שבהפטרה לא צריכים לעמוד, וכן המנהג בכל המקומות שראה, ורק המפטיר עצמו צריך לעמוד.

וכתב בספר **בירור הלכה** (זילבר או"ח חלק ב עמוד קג), שגם המחמירים ועומדים בשעת קריאת התורה, מתיישבים עם תחילת קריאת ההפטרה כמבואר בספר **אפיקי מגינים** (פיינברג, סימן קמו ס"ג א), וכך מנהג הישיבות. ויש שהוכיחו מדברי **המשנ"ב** (סימן תצד ס"ק ד) לגבי הפטרה במעשה מרכבה דיחזקאל, יש נוהגין שכל מי שקורא אותה עם המפטיר בלחש, אומר אותה גם כן מעומד מפני כבודה. מדויק שרק בהפטרה זו יש ענין לעמוד ולא בשאר ההפטרות.

האם מברכים שהחיינו על אבטיח?

מצוה לפרסם: התפרסם לאחרונה בעבר ט"ו בשבט תשפ"ה בלוח הפירוק והירקות מטעם **בית המדרש להלכה בהתיישבות** שהאבטיח כיום גדל בארץ ישראל, ובתקופה זו יש גם אבטיחים מהערבה ולכן הוא ספק חו"ל, אך בכל אופן לגבי ברכת 'שהחיינו' לא מברכים עליו מכיון שהוא בחזקת מורכב, ורק כשידוע שהוא לא מורכב אפשר לברך עליו ברכת 'שהחיינו'.

גביליון עונם הפשט מספר 448 פרשת מט"מ תשפ"ד הופיע עדכון מאת **הג"ר אלחנן בקרמן שליט"א** תחת הכותרת 'אבטיח מורכב על דלעת', ובו נכתב על ייצור ניסיוני של אבטיח כשר ללא הרכבת כלאים, כאשר הניסיון הצליח ואף מכרו את הסחורה שנה שעברה, באחד משבועות הקץ במכירה של 'משנת יוסף'.

התקוה היתה שימשיכו את ההצלחה ובשנה הנוכחית יגדלו כמויות יותר גדולות של אבטיחים כשרים ללא הרכבה, שגם יהיה מותר לברך עליהם 'שהחיינו' מחמת שאינם מורכבים באיסור, לעומת המציאות שקיימת עד היום שלא מברכים על אבטיח שהחיינו, מכיון שהוא בחזקת מורכב, ורק כשידוע שהוא לא מורכב אפשר לברך עליו ברכת שהחיינו.

כעת חשוב להבהיר שהגידול של האבטיח היה ניסיוני בלבד. גידול כמה עשרות דונם שזה אפילו לא מוגדר כטיפה אחת מן הים! ומכרו את זה שבוע אחד במשנת יוסף ולא נשאר כלום. אמנם הבעיה לא נפתרה, אלא רק התחילה להיפתר, והאבטיחים הקיימים בחנויות ובמכירות עדיין אינם מהאבטיחים החדשים, אלא מורכבים כפי שהיה עד היום. מקוים שבקרוב יגדל כמות הגידול והשיווק של האבטיחים שאינם כלאים לתועלת ציבור היראים.

כמו כן חשוב להדגיש שעדיין המלון והמלפפון כלאים גמורים, ואין תכנית מעשית כיצד לשווק לציבור ירקות אלו שאינם כלאים.

משיב כהלכה

הפרס השבועי 100 שקל מזומן
הזוכה בפרס גיליון 469 בסך 100 שקל מזומן
הבה"ח זמן ברוך שאהן הי"ו
שיבה גדולה 'פני מנחם' ירושלים
שאלה: האם מותר לעמוד רק בעשרת הדברות, ומדוע?

ביאור ומקורות: בקריאות מיוחדות, כמו פרשת בריאת העולם, שירת הים, עשרת הדברות, פרשת זכור, פסוק האחרון של החומש, ועוד, האם נכון וראוי לעמוד בקריאתם?

גמ' (ברכות דף יב.), שו"ע (סימן א סעיף ה), שו"ת הרמב"ם (סימן רסג), שו"ת דבר שמואל (סימן רעו), החיד"א (בספריו טוב עין סימן יא, לדוד אמת סימן ז אות ה), שערי אפרים (שער ז הלכה לז), אגרות משה (אורח חיים חלק ד סימן כב), משנה הלכות (חלק יא סימן קיח), ציץ אליעזר (חלק יז סימן כו), תשובות והנהגות (כרך א סימן קמד, כרך ד סימן מג), ארחות רבינו (חלק א עמוד רכו).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, כל השולח תשובה נכונה, בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), יכול לזכות בפרס. בחירת הזוכה על דעת רבני הילכתא ולפי החלטתם הבלעדית. התשובות המובחרות יושלבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

- ניתן להגיש תשובות באחת מהאפשרויות הבאות.
- קו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שעות 02-שלוחה 4
- עמדות 'דברים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' - 'עומק הפשט'
- חדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- בפקס מספר 1532-6507823
- במייל 5047867@gmail.com

זכות התורה תעמוד לרפואת

הילד כמר אברהם דוד בן אסתר מלכה שיח' לרפואה שלימה בתוך שאר חולי ישראל

דינים העולים

א. **בעמידה:** הבעל קורא העולה והגבאי צריכים לעמוד בקריאת התורה, ולגבי השומעים נחלקו הפוסקים אם צריך לעמוד או לא, ולהלכה לא צריך לעמוד, ויש מחמירים לעמוד משום כבוד התורה, וכך נהגו ביישובות. לדעת האריז"ל יושבים וכן המנהג בהרבה קהילות.

ב. **בישיבה:** בין גברא לגברא מותר לשבת, גם לשיטת שצריך לעמוד בשעת הקריאה, ויש מדקדקים ועומדים. אדם חלוש שאם יעמוד יקשה עליו להקשיב לקריאה, עדיף שישב בקריאת התורה.

ג. **'ברכו' וברכות:** נחלקו הפוסקים לגבי עמידה ב'ברכו' ובברכות, למשנ"ב בשעת אמירת 'ברכו' ועניית ברוך ד' המבורך לעולם ועד צריך לעמוד, וכאשר חוזר ואומר ברוך ד' המבורך לא צריך לעמוד. ואין צריך לעמוד בשעת הברכות, ודלא כמג"א שצריך לעמוד בשעת הברכות. לדעת האריז"ל אין עומדים בשעת 'ברכו' והברכות.

ד. **סמיכה:** לבעל קורא אסור להישען כלל בשעת הקריאה, ולשומעים מותר לסמוך באופן שאינה סמיכה גמורה, ולרמ"א יתכן שמותר אפילו סמיכה גמורה שאם ינטל הדבר שנסמך עליו יפול.

ה. **מנהג המקום:** יחיד הרוצה לעמוד במקום שכולם יושבים, או לשבת במקום שכולם עומדים, נחלקו הפוסקים אם יש בזה חשש או לא.

הגיליון הונצח והוקדש לעילוי נשמת
הר"ר דוב ב"ר חיים ברוך מרדכי ז"ל
נלב"ע כ"ט שבט ת.נ.צ.ב.ה.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים וימי עיון
בית הוראה טלפוני
בידורי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

נושא הגיליון הבא:

'עמידה בעשרת הדברות'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

ברכת מזל טוב לגיסי הרגול

הג"ר משה הירשמן שליט"א לרגל נישואי בתו הכלה תחי' עם התחת הרגול הג"ר ישראל צבי קורנבליט שליט"א בן הג"ר בעריש קורנבליט שליט"א יהי רצון שיזכו לכנות בית נאמן בישראל על אדני התורה והחסידות אמן

מכון הילכתא

מענה אנושי: 02-5350-535 פקס: 02-6507-823

לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...